

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-17>

УДК (UDC): 378.22.016:001.8(045)

І. М. ТОЛМАЧОВА, канд. пед. наук, доцент,
професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
e-mail: irina.tolmacheva@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1584-7274>

Комунальний заклад

*«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
пров. Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТЬНОГО КОМПОНЕНТА «МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» У ХОДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ

У статті актуалізовано завдання модернізації процесу професійної підготовки майбутніх магістрів у закладах вищої освіти педагогічного профілю.

Проаналізовано сучасні тенденції в розробці змісту освітніх компонентів, спрямованих на опанування здобувачами вищої освіти теоретичними засадами та практичними вміннями організації та здійснення наукових досліджень. Зафіксовано важливість подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх магістрів до здійснення науково-педагогічних досліджень у сучасних умовах, адже постійно змінюються як самі суспільні виклики, так і можливі механізми реагування на них системи вищої освіти.

Узагальнено досвід розробки та реалізації освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» у ході професійної підготовки майбутніх магістрів (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки) у КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.

Мета освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» – підготовка фахівців, здатних до прийняття та забезпечення оптимальних рішень щодо науково-дослідної діяльності у сфері освіти через формування у них методологічної та дослідницької компетентностей.

Описано підходи до забезпечення змістового, організаційного та методичного аспектів розробки та викладання освітнього компонента. Наведено приклади видів, методів і форм роботи та завдань у межах кожного напрямку роботи.

Зроблено висновки про те, що представлений набір забезпечує узагальнення та систематизацію студентами наукових знань із проблематики методології та методів наукових досліджень, спонукає їх ґрунтовно та різнобічно аналізувати сучасні освітні тенденції, сприяє зміні стану сформованості методологічної та дослідницької компетентностей до максимально можливого рівня в конкретних умовах.

Наведені матеріали можуть бути використані при підготовці методичних рекомендацій, розробці спецкурсів і спецсеминарів, під час укладання навчальних посібників, проведення практики для студентів закладів вищої освіти педагогічного профілю, які навчаються за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні безпосереднього впливу якості опанування майбутніми магістрами комплексом компетентностей, передбачених при вивченні освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень», на результативність підготовки та захисту ними кваліфікаційної роботи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *професійна підготовка, освітні, педагогічні науки, майбутні магістри, освітній компонент «Методологія та методи наукових досліджень».*

Як цитувати: Толмачова І. М. Забезпечення освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» у ході професійної підготовки майбутніх магістрів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. Вип. 83. С.202-211. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-17>

© Толмачова І. М., 2024

[Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

In cites: Tolmachova I. M. (2024). Providing the educational component «Methodology and methods of scientific research» in the course of professional training of future master's students. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (83), 202-211. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-17> (in Ukrainian)

Постановка проблеми

Вітчизняний освітній простір характеризується багатомірністю, необхідністю досить швидко реагувати на сучасні виклики, зокрема, забезпечити умови вибору здобувачами ступеня вищої освіти магістра конкретного шляху освіти та навчити їх успішно діяти в ситуаціях невизначеності.

Зазначені процеси зумовлюють запит на вдосконалення існуючих та створення нових підходів до організації професійної підготовки майбутніх магістрів у закладах вищої освіти педагогічного профілю. Обов'язковою складовою цієї роботи виступає сприяння становленню майбутніх

фахівців як дослідників сучасних наукових явищ та тенденцій в освітній галузі.

Згідно з поглядами Л. Ковальчук, «...сучасна культурна парадигма освіти, модернізація педагогічної освіти відповідно до мети і завдань Нової української школи, інноваційні підходи до досягнення, розширення й використання наукових знань потребують широкого залучення до наукових досліджень студентів, які оволоділи сучасною методологією дослідження, високим рівнем наукової культури й наукового мислення, технологіями наукової творчості та організуванням науково-дослідного процесу у вищій школі» [4, с.3].

Аналіз останніх досліджень

У Законі України «Про вищу освіту» мету навчання у магістратурі визначено таким чином: « ... забезпечити здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності» [7].

Проблематику професійної підготовки майбутніх магістрів у закладах вищої освіти педагогічного профілю різнобічно представили в наукових розвідках Н.Г. Батечко (теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури), З.В. Рябова (управління підготовкою фахівців із педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу), Н.М. Мирончук (зміст підготовки магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи») в Україні),

Важливими для нашої розвідки є розробки С.Е. Вазинського й Т.І. Щербак, О.Г. Данильян та О.П. Дзьобань, А.Є. Конверського, Р.М. Пріми,

Л.Г. Ярошук та інших, у яких обґрунтовано й описано підходи до розробки та викладання освітніх компонентів, спрямованих на опанування здобувачами вищої освіти теоретичними засадами та практичними вміннями організації та здійснення наукових досліджень.

Аналіз напрацювань згаданих авторів (силабусів та навчальних посібників) свідчить, що викладання відповідного освітнього компонента має на меті висвітлення методико-організаційних засад науково-дослідної діяльності (С.Е. Вазинський, Т.І. Щербак); ознайомлення майбутніх висококваліфікованих дослідників зі специфікою проведення наукової роботи, допомога в опануванні складною системою організації наукової діяльності (О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань); формування уявлення про теоретичні основи, методологію здійснення та прикладні аспекти раціональної організації наукових досліджень (С.Е. Сардак); формування уявлень у здобувачів освіти про теоретичні основи, методологію здійснення та прикладні аспекти раціональної організації науково-педагогічних досліджень (Р.М. Пріма).

Н.М. Мирончук проаналізувала контент інформаційно-освітніх середовищ закладів вищої освіти України та засвідчила, що програми підготовки майбутніх викладачів вищої школи мають психолого-педагогічну та науково-дослідницьку спрямованість [5, с.100]. В освітньо-професійних програмах запропоновано вивчення освітнього компонента «Методологія науково-педагогічного дослідження», що сприяє

реалізації завдань циклу загальної підготовки майбутніх викладачів вищої школи.

Проблема подальшого вдосконалення професійної підготовки майбутніх магістрів до здійснення науково-педагогічних досліджень не є вирішеною цілком, адже постійно змінюються як самі суспільні виклики, так і можливі механізми реагування на них системи вищої освіти.

Мета статті

Висвітлити досвід реалізації освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» у ході професійної підготовки майбутніх магістрів (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки).

Для досягнення мети наукової розвідки використано загальнонаукові

методи теоретичного рівня: методи аналізу та синтезу наукових підходів, представлених у педагогічних джерелах; методи систематизації та узагальнення для опису досвіду планування та викладання освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень».

Виклад основного матеріалу дослідження

В освітньо-професійній програмі «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки, розробленій у КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» зафіксовано, що освітній компонент «Методологія та методи наукових досліджень» є обов'язковим, на його вивчення в першому семестрі першого року підготовки передбачено 3 кредити ECTS (90 год.), форма підсумкового контролю – залік [6].

Мета освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» – підготовка фахівців, здатних до прийняття та забезпечення оптимальних рішень щодо науково-дослідної діяльності у сфері освіти через формування у них методологічної та дослідницької компетентностей.

У ході розробки та реалізації змістового, організаційного та методичного аспектів роботи ми намагалися комплексно реалізувати «три функції: освітню – набуття студентами необхідних для виконання професійно-педагогічної діяльності знань, умінь та навичок; науково-дослідницьку – навчання магістрантів дослідницькій діяльності; професійну – готує випускників

до виконання професійних функцій викладача» [4, с.99].

Схарактеризуємо докладніше змістовий аспект роботи.

У межах цього дослідження суттєвими є характеристики змісту освітніх магістерських програм, описані Н.Г. Батечко, а саме: висока гнучкість змісту, їх здатність допомогти майбутнім фахівцям бачити в будь-якому факті його макро- і мікронаслідки, передбачати зміни у природі та суспільстві [1, с.94-95].

Освітній компонент «Методологія та методи наукових досліджень» спрямований на ознайомлення здобувачів вищої освіти з темами, пов'язаними з аналізом стану і проблем сучасної науки, підготовкою майбутніх фахівців до здійснення науково-дослідницької діяльності в закладах вищої освіти, оволодіння методологією наукових досліджень. Вивчення тем дає змогу студентам осмислити процеси, що відбуваються в закладах вищої освіти щодо науково-педагогічних досліджень, й інтегруватися в Європейський освітній простір.

Зміст освітнього компонента представлено в 2 змістових модулях: «Теоретичні аспекти методології та методів наукового дослідження» та «Практичні аспекти методології та методів наукового

дослідження». Передбачено формування ключових понять «наука», «методологія», «науково-педагогічне дослідження», «методи науково-педагогічного дослідження», «академічна доброчесність», «навчально-дослідна робота студентів», «науково-дослідна робота студентів», «джерела наукової інформації» та встановлення зв'язків між ними.

Є підстави вважати, що таке змістове наповнення освітнього компоненту сприяє формуванню у здобувачів комплексу компетентностей та навчальних результатів, передбачених освітньо-професійною програмою, безпосередньо пов'язане з успішним виконанням студентами вимог освітньо-професійної програми (зокрема підготовкою та захистом курсової та кваліфікаційної робіт відповідно до фахового спрямування), впливає на поступове становлення майбутніх магістрів як викладачів закладу вищої освіти та науковців у педагогічній галузі.

Нами у співавторстві укладено навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня «Методологія та методи наукових досліджень»: «Зміст посібника в логічній послідовності відображає структуру курсу. Видання містить загальні положення щодо вивчення курсу, конспект лекцій, розробки семінарських та практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, матеріали для контролю та оцінювання здобутих компетентностей, список рекомендованих джерел, що відповідає освітньо-професійній програмі, навчальному плану означеної спеціальності та силябусу освітнього компонента» [12, с.4].

Представимо організаційний аспект роботи.

Організація освітнього процесу здійснюється на засадах людиноцентричного, системного та компетентнісного підходів, адже такий спосіб його побудови «сприяє перетворенню освітньої парадигми зі знанневоорієнтованої на особистісно орієнтовану, гармонізації архітектури європейської та української систем вищої

освіти, зумовленої Болонським процесом» [11, с.104].

На першому навчальному занятті здобувачів було поінформовано про основні організаційні засади роботи, зокрема про суть та особливості забезпечення дистанційної форми навчання, графік освітнього процесу, механізми забезпечення академічної доброчесності, процедури контролю та оцінювання здобутих компетентностей, інформаційні джерела, можливість участі в позанавчальних заходах науково-дослідницького спрямування.

За навчальним планом для денної форми навчання передбачено 16 год. лекційних занять, для заочної форми навчання – 4 год.

Як зауважує Н.М. Мирончук, «зміст кожної навчальної дисципліни циклів загальної та професійної підготовки має формуватися з урахуванням наукової галузі знання, вимог професійної діяльності, безперервної самоосвіти і професійного саморозвитку майбутнього фахівця та проектуватися на майбутню професійну діяльність і розвиток загальних та професійних компетентностей» [5, с.100]. Саме такий контекст забезпечено в ході проведення лекцій із освітнього компонента, адже положення, які висвітлюються на заняттях, відповідають сучасним запитам до вищої освіти та відбивають новітні підходи до теорії та практики реалізації наукових розвідок. За характером навчально-пізнавальної діяльності перевага надається проблемним лекціям, лекціям із зупинками, лекціям-візуалізаціям. Після кожного лекційного заняття здобувачі повинні відповісти на питання для самоконтролю та роздумів, причому одне з них обов'язково є проблемним.

За навчальним планом для денної форми навчання передбачено 14 год. семінарських занять, для заочної форми навчання – 6 год.

Семінарські заняття містять теоретичний та практичний блоки.

Теоретичний блок передбачає аналіз та узагальнення змісту навчального матеріалу через визначення суті основних понять у межах теми, опитування, аналіз теоретичних положень (слухання та

обговорення доповідей, перегляд та аналіз презентацій).

Практичний блок спрямований на проблематизацію змісту навчального матеріалу через виконання розроблених нами завдань і групове та фронтальне обговорення проблемних питань, що сприяють розгортанню наукової дискусії та формуванню вміння мислити неупереджено, потребують пошуку рішень та додаткової аргументації (наприклад, «Які чинники, на Ваш погляд, впливають на результативність дослідницької діяльності викладача ЗВО?», «Схарактеризуйте взаємозв'язок теоретичної підготовки та експериментальної роботи студента в ході написання кваліфікаційної розвідки», «Доведіть, що академічна доброчесність є системоутворювальним чинником внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти», «Наведіть приклади недоліків формулювання загальних висновків кваліфікаційної (магістерської) роботи. Думку обгрунтуйте»).

У ході кожного семінарського заняття заплановано групову роботу, міжгрупове обговорення та аналіз результатів групової роботи. Наприклад, при вивченні теми «Основні види навчально-дослідної роботи здобувачів вищої освіти» для роботи в групах передбачено завдання:

Складіть алгоритм підготовки реферативної курсової роботи.

Складіть алгоритм підготовки дослідницької курсової роботи.

За навчальним планом для денної форми навчання передбачено 60 год. самостійної роботи студентів (СРС), для заочної форми навчання – 80 год. СРС включає: опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

Комплекс завдань для СРС має проблемно-творчий та пошуковий характер, що сприяє формуванню в магістрантів методологічної та дослідницької компетентностей, академічної культури і креативності, заохочує до опанування викладацькою діяльністю.

Наприклад, при вивченні теми «Наукове та науково-педагогічне дослідження» здобувачам необхідно вибрати та виконати 3 завдання із запропонованих:

- Скласти термінологічний словник за темою «Характеристика наукового дослідження».

- Скласти інтелект-карту понятійно-категоріальної основи наукового дослідження.

- Написати есе на одну з тем: Наукове дослідження – вектор розвитку майбутнього фахівця. Науково-педагогічне дослідження – простір розвитку його учасників.

- Скласти поради на тему «Раціональний режим роботи дослідника та організація його робочого місця».

- Ознайомитися з матеріалами веб-сайту КЗ «ХГПА», які доречно використати в ході проведення науково-педагогічного дослідження. Підготувати повідомлення з презентацією.

- Довести, що діяльність сучасного науковця є багатогранною» [12, с.107] .

Передбачено виконання студентами індивідуальних науково-дослідницьких завдань у формі підготовки доповідей, створення мультимедійних презентацій/відеороликів, публікації матеріалів (тези, статті). Серед орієнтовних питань для аналізу такі: «Системний підхід у науковому пізнанні», «Наукова школа: суть та ознаки», «Європейські практики організації та проведення наукових досліджень в освітянській галузі», «Самоменеджмент дослідника», «Мотивація дослідницької діяльності», «Методики вивчення особистості студента», «Відбір джерел для виконання кваліфікаційної роботи». Робота в межах проблематики сприяє розумінню здобувачами цінності науки в сучасному суспільстві та актуальних тенденцій у цій галузі, формуванню в них пізнавальних умінь.

Забезпечено й зв'язок різних освітніх компонентів, представлених в освітньо-професійній програмі. Наприклад, на заняттях із «Методології та методів наукових досліджень» докладно розглянуто методологічні основи та практичні кейси написання курсової та кваліфікаційної робіт. Проаналізовано метод спостереження, використання якого передбачено в ході практики «Пробні заняття у ЗВО». Це сприяє формуванню в

майбутніх магістрів системи міждисциплінарних знань та вмінь.

Студенти мають можливість із переліку вибіркових освітніх компонентів обрати такі, що більш детально розкривають окремі тематичні напрями організації та здійснення наукових досліджень, зокрема, «Академічна доброчесність», «Фандрайзінг у сфері наукових досліджень» [6].

Здобувачі вдосконалюють уміння здійснювати науково-дослідну роботу через участь у заходах Науково-дослідного гуртка з педагогіки (семінар-практикум «Академічне письмо, академічна доброчесність – це ключ до успішного навчання»; віртуальна виставка постерів на тему «Добро_Чесність: цінності академічної культури в рутину», присвячена Міжнародному дню академічної доброчесності; бібліотечний коучинг «Системи пошуку наукової інформації»; виставка постерів, присвячена Міжнародному дню жінок та дівчат у науці тощо). Вони залучаються до конкурсів наукових робіт, студентських науково-практичних конференцій і набувають уміння презентувати результати наукового дослідження.

Студенти беруть участь у неформальній освіті з проблематики дослідницької діяльності, зокрема обирають та проходять певний онлайн-курс: «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів» (освітня платформа «Prometheus»), Академічна доброчесність в університеті (освітня платформа «VUMonline»).

Індивідуально-консультативна робота проводиться згідно з графіком упродовж семестру.

Важливою складовою процесу професійної підготовки є контроль й оцінювання здобутих компетентностей майбутніх фахівців. Мета контролю – визначення рівня сформованості у здобувачів вищої освіти комплексу компетентностей, рівня засвоєння ними теоретичних основ освітнього компоненту та практичних умінь щодо дослідницької діяльності в освітянській галузі в умовах сучасних викликів. Оцінювання здобутих компетентностей майбутніх фахівців здійснюється відповідно до вимог

кредитної трансферно-накопичувальної системи організації освітнього процесу. Об'єктом оцінювання здобутих компетентностей студентів є програмний матеріал освітнього компоненту різного характеру і рівня складності, засвоєння якого перевіряється під час різних видів та форм контролю. Цей складник роботи виступає засобом зворотнього зв'язку для суб'єктів освітнього процесу та своєрідною площиною подальшого розвитку механізмів самоорганізації майбутніх магістрів.

Опишемо методичний аспект роботи.

Згідно з поглядами Т.В. Гесленко, «Найбільший активізуючий ефект на заняттях дають ситуації, в яких студенти самі: обстоюють свою думку; беруть участь у дискусіях і обговореннях; ставлять запитання своїм товаришам і викладачам; рецензують відповіді товаришів; самостійно вибирають посильні завдання; знаходять декілька варіантів можливого вирішення пізнавального завдання (проблеми); створюють ситуації самоперевірки, аналізу особистих пізнавальних і практичних дій; вирішують пізнавальні завдання шляхом комплексного застосування відомих їм способів рішення» [11, с.94].

Повноцінна реалізація людиноцентричного, системного та компетентнісного підходів передбачає системне використання в освітньому процесі спектру методів та форм роботи, що формують суб'єктну позицію здобувачів, передбачають можливість сформулювати та довести власну точку зору, мають мотиваційне забарвлення та професійне спрямування, забезпечують реалізацію творчого потенціалу, досвід інтелектуальних дій у принципово нових ситуаціях, розвиток наукової інтуїції, та створюють умови для здійснення рефлепрактики.

Виходячи з цього, в різних формах організації освітнього процесу було використано методи критичного мислення, інтерактивні та рефлексивні методи, парна робота, групова робота, паритетна взаємодія тощо. Наприклад, у ході підсумкової рефлексії на семінарських заняттях майбутні магістри заповнювали «Рефлексивну мішень», працювали з «Незакінченими реченнями», склали

тематичні сенкани. Ці методи є поліфункціональними та сприяють реалізації освітньої, науково-дослідної та професійної функцій освітнього процесу.

Зокрема, проведення семінарських занять у майбутніх магістрів заочної форми навчання передбачає додаткове ущільнення навчального змісту, опору на досвід та результати СРС, врахування дискретного характеру взаємодії викладача та студентів та професійного досвіду здобувачів.

У ході підсумкової рефлексії семінарського заняття на тему «Методи науково-педагогічного дослідження» здобувачі заочної форми навчання відзначили таке:

Я замислилася про необхідність використання невеликої кількості педагогічних методів дослідження одночасно та розібралася з вимогами до ведення спостережень. Було цікаво та важливо взяти участь у груповому обговоренні проблемних питань (Катерина В.).

Я розібралася з класифікаціями наукових методів дослідження та з'ясувала особливості загально-наукових методів.

Було важко наводити приклади використання цієї групи методів, однак таке завдання допомагає краще розібратися в темі (Світлана С.).

Наведемо приклади сенканів, створених здобувачами за темою «Академічна доброчесність»:

- Доброчесність.
- Обов'язкова, свідома.
- Створювати, посилатися, перевіряти.
- Дотримуватися академічної доброчесності – підносити наукову (творчу) діяльність на вищий рівень.
- Правда (Наталія Н.).
- Доброчесність.
- Самостійна, чесна.
- Допомагає, фокусує, виправляє.
- Академічна доброчесність – вектор якісного освітнього процесу.
- Відповідальність (Ірина Я.).

За нашими спостереженнями, такий підхід сприяє підвищенню ефективності кожного навчального заняття та безпосередньо спрямований на вирішення завдань освітнього компонента.

Висновки

У статті висвітлено досвід забезпечення освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень» у ході професійної підготовки майбутніх магістрів (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки).

Представлений набір охоплює організаційний, змістовий та методичний аспекти роботи, що забезпечує узагальнення та систематизацію студентами наукових знань із проблематики методології та методів наукових досліджень, спонукає їх ґрунтовно та різнобічно аналізувати сучасні освітні тенденції, успішно планувати та здійснювати наукові розвідки, сприяє зміні стану сформованості методологічної та дослідницької компетентностей до максимально можливого рівня в конкретних умовах.

Наведені матеріали можуть бути використані при підготовці методичних рекомендацій, розробці спецкурсів і спецсемінарів, під час укладання навчальних посібників, проведення практики для студентів магістратури закладів вищої освіти педагогічного профілю, які навчаються зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Подальшого дослідження потребують питання визначення безпосереднього впливу якості опанування майбутніми магістрами комплексом компетентностей, передбачених при вивченні освітнього компонента «Методологія та методи наукових досліджень», на результативність підготовки та захисту ними кваліфікаційної роботи.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаних джерел

1. Батечко, Н. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Київський ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 669 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14152>
2. Важинський, С. Е., Щербак, Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/vajinskii-posibnyk.pdf>
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf
4. Ковальчук, Л. Моделювання науково-педагогічних досліджень: навч. посіб. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Koval-chuk-L.-Modeliuvannia-naukovo-pedahohichnykh-doslidzenh-.-Posibnyk.pdf>
5. Мирончук, Н. М. Особливості змісту підготовки магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи») в Україні. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2018. № 3. Volume 6. P. 99–103. URL: http://eprints.zu.edu.ua/27108/1/%D0%9C%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D1%83%20%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D1%96.pdf
6. Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки : затв. рішенням Вченої ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради від 15.06.2023 р. протокол № 11 веб-сайт. URL: <http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/opp/2023/magistr/opn.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).
7. Про вищу освіту: закон України від 01.07. 2014 р. № 1556-VII. Редакція від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 11.10.2023).
8. Сардак, С. Е. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Дніпро: ДГУ, 2018. 103 с. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-126>
9. Силабус освітнього компонента «Основи науково-педагогічних досліджень» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, за освітньо-професійною програмою Початкова освіта: веб-сайт. URL: <https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2024-02/%D0%9E%D0%9A10%202023%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%9F%D0%9E%D0%B7%D0%9C%D0%A1%20%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81%20%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%20%D0%B4%D0%B0%D0%97.%D0%92..pdf> (дата звернення: 11.10.2023).
10. Рябова, З. В., Драч, І. І., Приходькіна, Н. О., Рябов, В. А., Дивак, В. В. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу: монографія. Київ : ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. 338 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/%D0%A0%D1%8F%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%97.%D0%92..pdf
11. Тесленко, Т. В. Формування професійної суб'єктності в процесі фахової підготовки вчителів початкової школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 73. Том 2. С. 92–95. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.21>
12. Толмачова, І. М., Єрьоменко, О. А. Методологія та методи наукових досліджень: навч.-метод. посібник для здобув. вищ. освіти другого (магістерського) рівня. Харків: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, 2023. 145 с. URL: <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3115>

13. Ярошук, Л. Г. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., оновлене. Рига: LAPLAMBERTAcademicPublishing, 2019. 162 с. URL: <https://my.lap-publishing.com/catalogue/details/gb/978-613-9-99348-2/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C>

Стаття надійшла до редакції 26.09.2024

Стаття рекомендована до друку 01.11.2024

I. M. TOLMACHOVA, PhD (Pedagogy), Associate Professor,
Professor of the Department of Pedagogy, Psychology,
Primary Education and Educational Management
e-mail: irina.tolmacheva@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1584-7274>
Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy"
of the Kharkiv Regional Council,
Rustaveli Ave, 7, Kharkiv, 61001, Ukraine

PROVIDING THE EDUCATIONAL COMPONENT «METHODODOLOGY AND METHODS OF SCIENTIFIC RESEARCH» IN THE COURSE OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MASTER'S STUDENTS

The article deals with the task of modernising the process of professional training of future master's students in higher education institutions of pedagogical profile.

The current trends in the development of the content of educational components aimed at mastering the theoretical foundations and practical skills of organising and conducting scientific research by higher education students are analysed. The importance of further improving the professional training of future masters to conduct scientific and pedagogical research in modern conditions is noted, since both the social challenges themselves and the possible mechanisms for responding to them by the higher education system are constantly changing.

The article summarises the experience of developing and implementing the educational component "Methodology and Methods of Scientific Research" in the course of professional training of future masters (speciality 011 Educational, Pedagogical Sciences) at the Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council.

The purpose of the educational component "Methodology and Methods of Scientific Research" is to train specialists capable of making and ensuring optimal decisions on research activities in the field of education through the formation of methodological and research competencies.

The approaches to ensuring the content, organisational and methodological aspects of the development and teaching of the educational component are described. Examples of types, methods and forms of work and tasks within each area of work are given.

It is concluded that the presented work provides students with generalisation and systematisation of scientific knowledge on the issues of methodology and methods of scientific research, encourages them to thoroughly and comprehensively analyse modern educational trends, and contributes to changing the state of formation of methodological and research competencies to the highest possible level in specific conditions.

These materials can be used in the preparation of methodological recommendations, development of special courses and special seminars, in the preparation of textbooks, and in practical training for students of higher education institutions of pedagogical profile studying in the speciality 011 Education, Pedagogical Sciences.

We see prospects for further research in determining the direct impact of the quality of mastering by future masters of the set of competencies provided for in the study of the educational component "Methodology and methods of scientific research" on the effectiveness of their preparation and defence of qualification work.

KEY WORDS: *professional training, educational, pedagogical sciences, future master's students, educational component «Methodology and methods of scientific research».*

References

1. Batechko, N. H. (2016). Theoretical and Methodological Bases of Higher School Teachers' Training in the Conditions of Master's Degree [Dissertation ... Dr. Pedagogical Sciences: 13.00.04]. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14152> (in Ukrainian).

2. Vazhynskiy, S. E., Shcherbak, T. I. (2016). Methods and organisation of scientific research, SumDPU imeni A. S. Makarenka. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/vajinskii-posibnyk.pdf> (in Ukrainian).
3. Danylian, O. H., Dzoban, O. P. (2019). Methodology of scientific research. Pravo. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf (in Ukrainian).
4. Kovalchuk, L. (2020). Modelling of scientific and pedagogical research, Publishing Center of Ivan Franko National University of Lviv. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Koval-chuk-L.-Modeliuvannia-naukovo-pedahohichnykh-doslidzhen-.-Posibnyk.pdf> (in Ukrainian).
5. Myronchuk, N. M. (2018). Features of the Content of Master's Degree Training in Speciality 011 «Educational, Pedagogical Sciences» (Higher Education Pedagogy) in Ukraine, *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, 3(6), 99–103. <http://surl.li/gcwevl> (in Ukrainian).
6. Educational and professional programme "Educational, Pedagogical Sciences" for the second (master's) level in the field of knowledge 01 Education/Pedagogy, speciality 011 Educational, Pedagogical Sciences: approved by the decision of the Academic Council of the Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council of 15.06.2023, Protocol No. 11. (2023). <http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/opp/2023/magistr/opn.pdf> (in Ukrainian).
7. On Higher Education: Law of Ukraine of 01.07.2014 No. 1556-VII. Edition of 01.01.2022. (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (date of application 11.10.2023) (in Ukrainian).
8. Sardak, S. E. (2018). Fundamentals of scientific research, DHU. <https://philarchive.org/archive/SAR-126> (in Ukrainian).
9. Syllabus of the educational component «Fundamentals of Scientific and Pedagogical Research» for Bachelor's degree in Education, field of knowledge 01 Education / Pedagogy, speciality 013 Primary Education, under the educational and professional programme Primary Education. (2023). <https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2024-02/%D0%9E%D0%9A10%202023%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%9F%D0%9E%D0%B7%D0%9C%D0%A1%20%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81%20%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%20%D0%B4%> (in Ukrainian).
10. Riabova, Z.V., Drach, I. I., Prykhodkina, N. O., Ryabov, V. A., Dyvak, V. V. (2014). Theoretical and Methodological Bases of Management of Training of Specialists in Higher Education Pedagogy on the Basis of Competence-Based Approach within the European Credit Transfer System of Educational Process Organisation, Alfa-Advertising LLC. http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/%D0%A0%D1%8F%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%97.%D0%92..pdf (in Ukrainian).
11. Teslenko, T.V. (2020). Formation of Professional Subjectivity in the Process of Primary School Teacher Training. *Naukovi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives*, (73(2)), 92–95. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.21> (in Ukrainian).
12. Tolmachova, I. M., Ieromenko, O. A. (2023). Methodology and methods of scientific research, Municipal institution «Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council. <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3115> (in Ukrainian).
13. Yaroshchuk, L. H. (2019). Fundamentals of scientific research, LAPLAMBERTAcademicPublishing. <https://my.lap-publishing.com/catalogue/details/gb/978-613-9-99348-2/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 26.09.2024

The article is recommended for printing 01.11.2024